

BAKOS ESZTER

A kiskorúak lineáris audiovizuális médiaszolgáltatásokkal szembeni védelme hazánkban és az Egyesült Királyságban¹

Bevezetés

Napjaink számos platformon elérhető médiaszolgáltatásai már nem csak műsorrend alapján megtekinthető formában állnak a fogyasztók rendelkezésére, hanem a nézők egyéni lekérés szerint is hozzáférhetnek egyes műsorokhoz. Ennek ellenére még mindig a médiaszolgáltatók által meghatározott időpontban elérhető lineáris médiaszolgáltatások (televíziós műsorszolgáltatások) az elterjedtebbek, amelyek gyakran generálnak panaszokat a nézők között a nem megfelelő időben történő sugárzásuk miatt a helytelen klasszifikálás következtében. Továbbá e médiaszolgáltatások dilemma elé állítják a szabályozókat, hogy a tartalom-besorolás és az időszáv mellett milyen eszközöket vegyenek igénybe, amelyekkel garantálhatják a kiskorúak televíziós műsorszolgáltatásokkal szembeni megfelelő szintű, hatékony védelmét.

Az Európai Unió (EU) tagállamai számára az Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló 2010/13/EK Irányelv (AVMSD) fekteti le a nemzeti jogukba átültetendő minimumszabályokat a kiskorúak lineáris médiaszolgáltatásokkal szembeni védelme érdekében. Tehát az EU szerepe a televíziós műsorszolgáltatás jogával kapcsolatban inkább a harmonizációban ragadható meg, mintsem a közvetlen szabályozásban és a tagállamok kötelesek implementálni a direktívát az általuk megfelelőnek tartott eszközzel.² Ezen közösségi szabályozási háttérre, a megváltozott médiakörnyezetre és az ez által okozott szabályozási nehézségekre figyelemmel tanulmányom célja bemutatni, hogy hazánk és az Egyesült Királyság (UK) hogyan kívánja garantálni a kiskorúak számára nem megfelelő lineáris médiaszolgáltatásoktól való távoltartását.

A lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások fogalma és a kiskorúak védelme érdekében rögzített szabályai az AVMSD-ben

A lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások fogalmát az AVMSD adja meg. E szolgáltatástípus az audiovizuális médiaszolgáltatások csoportjába tartozik a lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatás és az audiovizuális kereskedelmi közlemény mellett. A gyűjtőfogalom kizárólag azon televíziós (linear) és lekérhető (non-linear)³ tömegkommunikációs eszközöket foglalja magában, amelyeket a közvélemény széles rétegeinek szánnak, és amelyek azt egyértelműen befolyásolják. Az irányelv 1. cikkében megadott definíció szerint „az audiovizuális médiaszolgáltatás a Szerződés 56. és 57. cikkének értelmében vett olyan szolgáltatás, amelyért egy médiaszolgáltató

¹ A Tanulmány a TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0005 azonosító számú, „Kutatóegyetemi Kiválósági Központ létrehozása a Szegedi Tudományegyetemen” című projekt keretében, az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg

² MAC SITHIGH, Daithí: Co-Regulation, Video-on-Demand and the Legal Status of Audio-Visual Media. *International Journal of Digital Television*, Vol. 2, 1 (2011) 51.

³ Preambulum (27): A lineáris szolgáltatás magában foglalja az analóg és a digitális televíziót, az élő streamet, a webtelevíziót és a közel igény szerinti lekérhető videót. A nem lineáris szolgáltatás például a lekérhető videó.

szerkesztői felelősséget visel, és amelynek elsődleges célja műsorszámoknak tájékoztatás, szórakoztatás vagy nevelés céljából a közönséghez történő eljuttatása a 2002/21/EK irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében vett elektronikus hírközlő hálózaton keresztül. Az ilyen audiovizuális médiaszolgáltatás vagy az ezen cikk e) pontjában meghatározott televíziós műsorszolgáltatás, vagy az ezen cikk g) pontjában meghatározott lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatás, és/vagy audiovizuális kereskedelmi közlemény.”⁴ Az AVMSD 1. cikk e) pontja szerint maga a televíziós műsorszolgáltatás, azaz a lineáris audiovizuális médiaszolgáltatás „a médiaszolgáltató által nyújtott, műsorszámok műsorrend alapján történő egyidejű megtekintését lehetővé tévő audiovizuális médiaszolgáltatás”.

A direktíva az audiovizuális médiaszolgáltatások minden típusára rögzíti a tagállamok által implementálandó minimumszabályokat, így azokat a követelményeket is, amelyeket szükségesnek tart a kiskorúak lineáris, azaz a műsorrend alapján közvetített médiaszolgáltatásokkal szembeni védelme érdekében. Az AVMSD szerint a televíziós műsorszolgáltatásokban nem jelenhetnek meg *súlyosan ártalmas* tartalmak, míg a gyermekek fizikai, értelmi vagy erkölcsi fejlődését *valószínűleg károsító* programok az irányelv által előírt - vagy annál tagállami szinten szigorúbb - feltételek között közvetíthetők.⁵

Az AVMSD által a 18 év alattiak védelme érdekében előírt feltételek a következőképp értelmezhetők. Egyrészt, a súlyosan ártalmas kategóriák nem közvetíthetők. Az irányelv csak két tartalmi elemre utal, nevezetesen a pornográfiára és az indokolatlan erőszakra, amelyek előfordulása esetén a műsor súlyosan ártalmas programnak minősül, így a fogalmak „tartalommal való megtöltése” és esetleg további, ilyen mértékben káros tartalmi elemek meghatározása a tagállamokra marad. Másrészt, az irányelv nem nevesíti azokat a műsorokat sem, amelyek valószínűleg károsíthatják a kiskorúak egészséges fejlődését, ezek közelebbi körülírása is a tagállamok feladata. Mindez, azaz a súlyosan és a valószínűleg káros tartalmak részletes definiálásának nemzeti szintre utalása mindenképp pozitívként értékelendő, mert messzemenőkéig figyelemmel van az egyes tagállamok kulturális sokszínűsége, felfogásuk eltérésére a tekintetben, hogy mit engednek megtekinteni az eltérő életkorú kiskorúaknak.

Ami a valószínűleg káros műsorok közvetítését illeti, a direktíva megkívánja az adásidő megfelelő kialakítását, illetve kódolatlan forma esetén az akusztikus/optikai jelzés alkalmazását. Az időszáv alkalmazása a legrégebbi gyermekvédelmi eszköz. A nemzeti szabályok általában több időszávot alakítanak ki, de ahogy látni fogjuk, arra is van példa, hogy főszabály szerint egy „vízválasztó” létezik. Összességében az mondható, hogy a kiskorúak személyiségfejlődésére káros tartalmak késő esti sugárzása világszerte működő eszköznek bizonyul.⁶ Ugyanakkor az AVMSD által ajánlott további eszközöket tekintve, meglátásom szerint azoknak egyidejűleg előnye és hátránya is van, ami körültekintő alkalmazásukat kívánja meg. Egyrészt, az akusztikus jelzés természetéből adódóan csak a műsor elején, esetleg a megszokításokat követően hívja fel a figyelmet, a műsor folyamán bekapcsolódó néző, kiskorú már nem kap információt a közvetí-

⁴ AVMSD 1. cikk (1) bekezdés a).

⁵ 27. cikk (1) – (3) (1) bekezdés „A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak annak biztosítására, hogy a joghatóságuk alá tartozó műsorszolgáltatók által nyújtott televíziós adások ne tartalmazzanak olyan programokat, amelyek súlyosan károsíthatják a kiskorúak fizikai, értelmi vagy erkölcsi fejlődését, különösen pornográfiát vagy indokolatlan erőszakot tartalmazó műsorokat.”

(2) bekezdés „Az (1) bekezdésben meghatározott intézkedések olyan további műsorokra is kiterjednek, amelyek valószínűleg károsítják a kiskorúak fizikai, értelmi vagy erkölcsi fejlődését, kivéve, ahol biztosítható az adásidő megválasztásával vagy más technikai intézkedéssel, hogy az adáskörzetben a kiskorúak szokásos körülmények között ne hallják vagy ne lássák az ilyen adásokat.”

(3) bekezdés „Továbbá, amikor ilyen műsorok sugárzására kódolatlan formában kerül sor, a tagállamok biztosítják, hogy ezek előtt akusztikus figyelmeztetés szerepeljen, vagy azonosításukat teljes időtartamuk alatt egy vizuális jelkép jelenléte biztosítsa.”

⁶ NAGY Krisztina – TIMÁR János: Az internet jogi környezete. *Élet és Irodalom* LII. évf., 8 (2008).

tett program természetéről. Ez azt a veszélyt hordozhatja magában, hogy egy felnőtt nem kerül azon ismeretek birtokába, amelyek szükségesek lennének ahhoz, hogy felelős döntést hozzon, hogy az adott műsor megtekintését megengedi-e a gyermekének vagy sem, illetve egy gyermek is hozzáférhet nem megfelelően értékelt tartalomhoz. Ezzel szemben az optikai jelzés folyamatosan figyelmeztet, de emiatt egy gyermek számára, bármikor is „nyúl a távirányítóhoz”, folyamatosan figyelemfelhívó hatással bírhat.

A keretszabályok áttekintése után nézzük, hogy hazánk és az UK miként implementálta a közösségi minimumszabályokat.

A kiskorúak lineáris audiovizuális médiaszolgáltatásokkal szembeni védelme hazánkban

Hazánkban a médiaszolgáltatás, illetve a lineáris médiaszolgáltatás fogalmát – audiovizuális ki-tétel nélkül, tekintve, hogy a jelenlegi szabályozás továbbra is hatálya alá vonja a rádiózást is a szabályozási hagyományainkra tekintettel – a 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól (Smtv.) és a 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról (Mttv.) rögzíti.

A jogszabályok médiaszolgáltatásnak minősítik „az Európai Unió működéséről szóló szerződés 56. és 57. cikkében meghatározott, önálló, üzletszerűen - rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett - végzett gazdasági szolgáltatást, amelyért egy médiaszolgáltató szerkesztői felelősséget visel, amelynek elsődleges célja műsorszámoknak tá-jékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából a nyilvánossághoz való eljuttatása valamely elekt-ronikus hírközlő hálózaton keresztül”.⁷ A definícióból kitűnik, hogy a jogalkotó beépítette a fogalomba a szolgáltatás üzletszerűen végzett, gazdasági jellegét, megadva az üzletszerűség je-lentését is. Mindemelllett a fogalom tükrözi azt a közösségi szabályozási irányt is, hogy csak a tömegkommunikációs célú médiaszolgáltatásokat érinti, amelyek elsődleges célja valamely tartal-mom nyilvánosság felé közvetítése.⁸

A törvényi definíció szerint a lineáris médiaszolgáltatás „a médiaszolgáltató által nyújtott, műsorszámok műsorrend alapján történő egyidejű megtekintését, illetve meghallgatását lehető-vé tevő médiaszolgáltatás”.⁹ Tehát a definíció lefedi a rádiós szolgáltatásokat is és lényegében a lineáris szolgáltatások esetén „időben is rendszerezett műsorszámokról van szó”¹⁰, hiszen mű-sorrend alapján egyidejűleg megtekinthető műsorszámokról beszélünk.

A kiskorúak médiaszolgáltatásokkal szembeni védelmét garantáló részletes szabályokat az Mttv. tartalmazza az Smtv. felhatalmazása alapján,¹¹ utóbbi csak az AVMSD által rögzített mi-nimumszabályokat foglalja magában.¹²

⁷ Smtv. 1.§ 1. pont, Média törvény 203.§ 40. pont.

⁸ KOLTAY András et al: A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban. *Iustum Aequum Salutare*, 4 (2011) 72.

⁹ Smtv. 1.§ 5. pont, Mttv. 203.§ 36. pont.

¹⁰ KOLTAY, 2011. 85.

¹¹ 19.§ (5) bekezdés „A kiskorúak médiatartalmakkal szembeni védelmére szolgáló részletes szabályokat külön törvény határozza meg.”

¹² 19. § (1) bekezdés „Lineáris médiaszolgáltatásban nem tehető közzé olyan médiatartalom, amely súlyosan károsít-hatja a kiskorúak szellemi, lelki, erkölcsi vagy fizikai fejlődését, különösen azáltal, hogy pornográfiát vagy szélsőséges, illetve indokolatlan erőszakot tartalmaz.”

(2) bekezdés „Lekérhető médiaszolgáltatásban megjelenő azon médiatartalom, amely súlyosan károsíthatja a kiskorú-ak”

(4) bekezdés „Lineáris médiaszolgáltatásban megjelenő azon médiatartalom, amely veszélyeztetheti a kiskorúak szel-lemi, lelki, erkölcsi vagy fizikai fejlődését, csak oly módon tehető közzé, amely az adásidő megválasztásával, illetve más műszaki megoldás alkalmazásával biztosítja, hogy a kiskorúak rendes körülmények között nem hallhatják vagy láthatják azt.”

Maga az Mttv. a lineáris médiaszolgáltatások klasszifikációjából indul ki a kiskorúak védelmének biztosítása érdekében és bizonyos kivételekkel, mint a hírműsorszám, a politikai tájékoztató műsorszám, a sportműsorszám, a műsorelőzetes, valamint a reklám, a politikai reklám, a televíziós vásárlás, a társadalmi célú reklám és a közérdekű közlemény, előírja a tartalom-besorolást, amit maguknak a médiaszolgáltatóknak kell elvégezniük.¹³ Az Mttv. bővíti a korábbi médiatörvény, A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (Rttv.) által alkalmazott kategóriák körét, bevezetve a „hat éven aluliak számára nem ajánlott” minősítést. Ennek célja, hogy megóvja a legkisebb gyermekeket a félelemkeltő és erőszakos médiatartalmaktól, hiszen a 12 éven aluliak fejlődés-lélektani szempontból nem alkotnak homogén korosztályt, amit a „12 éven aluliak számára nem ajánlott” kategória önmagában nem vett figyelembe.¹⁴ Az Mttv. az Rttv. technikájához hasonlóan nem részletezi, hogy az egyes kategóriákba milyen tartalmak sorolandóak, csak utal azok félelemkeltő, félreérthető aspektusára vagy a bennük található erőszak, szexualitás és pornográfia eltérő mértékére, illetve az erőszakosan megoldott konfliktus ábrázolására.¹⁵ A klasszifikáció mellett az Mttv., figyelemmel az AVMSD által lefektetett követelményekre, előírja az akusztikus figyelmeztetést, a piktogram valamint egyes kategóriák esetén az idősav alkalmazását is főszabály szerint. Tehát a jogalkotó mindmáig nem változtatott azon a helyzeten, hogy a direktíva által kínált eszközök továbbra is együttesen kerülnek alkalmazásra, amit már a korábbiakban is több szempontból kritika ért.¹⁶ Az Mttv. által a lineáris médiaszolgáltatásokkal szemben támasztott követelmények a következőképp foglalhatók össze.

¹³ 9. § (1) bekezdés „A lineáris médiaszolgáltatást nyújtó médiaszolgáltató - a hírműsorszám, a politikai tájékoztató műsorszám, a sportműsorszám, a műsorelőzetes, valamint a reklám, a politikai reklám, a televíziós vásárlás, a társadalmi célú reklám és a közérdekű közlemény kivételével - valamennyi, általa közzétenni kívánt műsorszámot a közzétételt megelőzően a (2)-(7) bekezdés szerinti kategóriák valamelyikébe sorolja.”

¹⁴ Az NMHH Médiatanácsa: Hat éven aluliak számára nem ajánlott. Civil és szakmai szervezetekkel egyeztetett a Médiatanács az új korhatár kategóriáról. Publikálva: 2011.06.09. http://mediatanacs.hu/cikk/1318/Hat_even_aluliak_szamara_nemajanlott (2012. 06. 18.)

¹⁵ 9. § (2) bekezdés „Azt a műsorszámot, amely korhatárra tekintet nélkül megtekinthető vagy meghallgatható, az I. kategóriába kell sorolni.”

(3) bekezdés „Azt a műsorszámot, amely hat éven aluliakban félelmet kelthet, illetve amelyet koránál fogva nem érthet meg vagy félreérthet, a II. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: hat éven aluliak számára nem ajánlott.”

(4) bekezdés „Azt a műsorszámot, amely tizenkét éven aluliakban félelmet kelthet, illetve amelyet koránál fogva nem érthet meg vagy félreérthet, a III. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizenkét éven aluliak számára nem ajánlott.”

(5) bekezdés „Azt a műsorszámot, amely alkalmas a tizenhat éven aluliak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy erőszakra, illetve szexualitásra utal, vagy témájának meghatározó eleme az erőszakos módon megoldott konfliktus, a IV. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizenhat éven aluliak számára nem ajánlott.”

(6) bekezdés „Azt a műsorszámot, amely alkalmas a kiskorúak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy meghatározó eleme az erőszak, illetve a szexualitás közvetlen, természetes ábrázolása, az V. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizenhét éven aluliak számára nem ajánlott.”

(7) bekezdés „Azt a műsorszámot, amely alkalmas a kiskorúak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének súlyos károsítására, különösen azáltal, hogy pornográfiát vagy szélsőséges, illetve indokolatlan erőszakot tartalmaz, a VI. kategóriába kell sorolni.”

¹⁶ GELLÉN Klára: *A kiskorúak védelme a média káros tartalmaival szemben*. In: A kiskorúak védelme a médiaszolgáltatásokban. Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet, Budapest, 2007. 43.

Kategória	Akusztikus és szöveges figyelmeztetés a műsorszám kezdetekor	Optikai figyelmeztetés a műsorszám teljes időtartama alatt	Időkorlát
I. korhatárra tekintett nélkül megtekinthető	van	nincs	nincs
II. 6 éven aluliaknak nem ajánlott	van	6	bármikor, kivéve 6 éven aluliaknak szánt műsorszámok között
III. 12 éven aluliaknak nem ajánlott	van	12	bármikor, kivéve 12 éven aluliaknak szánt műsorszámok között
IV. 16 éven aluliaknak nem ajánlott	van	16	21-05
V. 18 éven aluliaknak nem ajánlott	van	18	22-05
VI.	nem tehető közzé	nem tehető közzé	nem tehető közzé

1. sz. táblázat: Az Mttv. kiskorúak védelme érdekében alkalmazott eszközei.

Az Mttv. eddig ismertetett szabályaival kapcsolatban meg kell említeni, hogy a törvény három eltérést fogalmaz meg alkalmazásukkal összefüggésben. Egyrészt, korlátozza a közvetítés idejét olyan tartalmak esetén is, ahol a klasszifikáció nem elvárás.¹⁷ Másrészt, el lehet tekinteni az optikai jelzés folyamatos megjelenítésétől az idősavok szigorúbb alkalmazása esetén.¹⁸ Véleményem szerint ez két szempontból is pozitív. Korábban már utaltam a vizuális jelek igen figyelemfelkeltő hatására, amely nem eredményezheti a kiskorúak „érdekes” műsoroktól való távoltartását, viszont az idősavval már jobban „kivédhető”, hogy a fiatal korosztály ne üljön a képernyő előtt. Továbbá, az optikai jelzés folyamatos mellőzésével elkerülhető az általuk keltett esetleges zavaró hatás is a műsorszám közvetítése alatt. Harmadrészt, a törvény mentesülési lehetőséget ad egyrészt az általa rögzített időkeretek közötti közvetítés kötelezettsége alól a IV., V., VI. kategóriás műsorok és a műsorelőzetes, sportműsorszám, kereskedelmi közlemény, illetve a társadalmi célú reklám esetén, másrészt a minősítés közlése és a piktogram folyamatos alkalmazása alól. Minderre viszont csak akkor kerülhet sor, „ha a médiaszolgáltatás titkosított formában tartalmazza a műsorszámot, és a titkosítás feloldásához olyan kódra van szükség, amelyet a médiaszolgáltató vagy a műsorterjesztő csak tizennyolcadik életévét betöltött előfizető számára tett hozzáférhetővé, vagy amely valamely más hatékony műszaki megoldást alkal-

¹⁷ 10.§ (1) bekezdés

„f) a műsorelőzetes nem tehető közzé olyan időszakban, amikor az általa bemutatott, ismertetett műsorszám nem lenne közzétéhető, illetve olyan időszakban, amelyben a műsorelőzetes megfelelő kategóriába sorolása esetén közzétételének nem lenne helye,

g) a III. kategóriába sorolt műsorszám műsorelőzetese nem tehető közzé a tizenkét éven aluliaknak szánt műsorszámot megszakítva, illetve közvetlenül azok előtt vagy után,

h) sportműsorszám, kereskedelmi közlemény és társadalmi célú reklám nem tehető közzé olyan időszakban, amelyben tartalmának megfelelő kategóriába sorolása esetén közzétételének – előre láthatóan – nem lenne helye.”

¹⁸ 10.§ (5) bekezdés „A lineáris audiovizuális médiaszolgáltatásban a műsorszám minősítésének megfelelő jelzés (4) bekezdés szerinti folyamatos megjelenítése mellőzhető, ha

a) a II-III. kategóriába sorolt műsorszám közzétételére 21 óra és 05 óra között,

b) a IV. kategóriába sorolt műsorszám közzétételére 22 óra és 05 óra között, vagy

c) az V. kategóriába sorolt műsorszám közzétételére 23 óra és 05 óra között

kerül sor. Ebben az esetben a minősítésre vonatkozó jelzést a műsorszám kezdetekor, és reklámokkal történő megszakítását követően, a műsorszám folytatásakor kell megjeleníteni.”

maz annak érdekében, hogy a műsorszám kizárólag tizennyolc éven felüli nézők vagy hallgatók számára legyen elérhető”.¹⁹ Meglátásom szerint ez is előremutató lépésként aposztrofálható, hiszen napjainkban a kódolt formában való közvetítés, a személyes kódok és más hatékony műszaki megoldások alkalmazása jobban biztosítja a gyermekek távoltartását a fejlődésükre ártalmas tartalmaktól. Természetesen ezek elterjedése megkívánja, hogy a médiaipar szereplői is bekapcsolódjanak a szabályozásba a gyermekek hatékony védelme érdekében azzal, hogy alkalmazzzák ezeket a lehetőséget, illetve elegendő információt kínálnak a fogyasztók számára ezek igénybevételéről.

Az Mttv. által előírt kategóriákba sorolandó műsorok, az említett védelmi eszközök gyakorlati alkalmazása tekintetében a Médiatanács nem kötelező Ajánlása ad iránymutatást.²⁰ Mindemellett az Ajánlás megteremti annak a lehetőségét, hogy a legfiatalabb korosztálynak, a 6 éven aluliaknak szánt műsorokat a médiaszolgáltatók egy gyermekbarát piktogrammal lássanak el. Ezen jelölés előnye, hogy alkalmazásával a szolgáltatók hozzájárulhatnak ahhoz, hogy azon tartalmakra hívják fel a figyelmet, amelyek az adott korosztály számára valóban építő jellegű információkat, megfelelő erkölcsi értékeket közvetítenek. Így nem a műsor megértéséhez szükséges alsó korhatár kerül megjelölésre, hanem egy műsor egy korosztálynak, nevezetesen a 6 éven aluliaknak ajánlott mivolta. Ezzel pedig a szülők kapnak segítséget a gyermekük számára megfelelő tartalom kiválasztásában, amelyet az is megkönnyíthet, ha a médiaszolgáltatók e kategóriánál is alkalmazzák a műsorszám előtt a minősítés képen és hangalámondással történő közlését.

A kiskorúak lineáris médiaszolgáltatásokkal szembeni védelme az UK-ban

Az UK-ban a televíziós műsorszolgáltatás definícióját és szabályait a Communication Act 2003-ban és a Broadcasting Code-ban találjuk, és a törvény alapján engedélyezett speciális csatornákat, Televíziós Engedélyezett Tartalomszolgáltatásokat és a Digitális Televíziós Műsorszolgáltatásokat foglalja magában.²¹

Az UK-ban a gyermekek televíziós műsorszolgáltatásokkal szembeni védelmét előmozdítani hivatott rendelkezéseket az Ofcom Broadcasting Code elnevezésű „Kódex” részletezi, amely mutatva a 18 éven aluliak védelmének prioritását, legelső fejezetében foglalkozik az érintett korosztály káros tartalmaktól való megóvásának eszközeivel.²² Az Ofcom, mint az UK kommunikációs iparágának független szabályozó és versenyhatósága, a Communication Act 2003 felhatalmazása alapján alkotta meg a Kódexet, amely, a BBC kivételével, főszabály szerint az Ofcom által engedélyezett rádiós és televíziós tartalmakra alkalmazandó.²³ A Kódex kötelező erejével kapcsolatban a dokumentum vonatkozó része kimondja, hogy a műsorszolgáltatók, vagyis esetünkben a televíziós programokat nyújtók, felelősek a Kódexnek való megfelelésért, amely érdekében tisztában kell lenniük a közönségük összetételével, és biztosítaniuk kell, hogy a műsortartalmat mindig igazolni lehessen a kontextus és a műsor szerkesztői szükségletei alap-

¹⁹ 10. § (6) bekezdés.

²⁰ „A médiatartalmak korhatár-besorolásánál irányadó szempontokra, az egyes műsorszámok közzététele előtt és közben alkalmazható jelzésekre, illetve a minősítés közlésének módjára vonatkozó jogalkalmazási gyakorlat elvi szempontjai”.

²¹ MAC SITHIGH, 2011. 54.

²² The Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens. <http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/protecting-under-18s/> (2012. 06. 18.)

²³ The Legislative Background to the Code. <http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/background/> (2012. 06. 18.)

ján.²⁴ Mindez a műsorszolgáltatók törvényi kötelezettsége, amely teljesítését a szabályok betartását ellenőrző felügyelők segítik, akik a tartalmakat vizsgálják.²⁵

A rövid felvezető gondolatok után nézzük ténylegesen a Kódex kiskorúak védelme érdekében rögzített szabályait.

A Kódex az általa gyermekként kezelt 15 éven aluliak védelmét külön kötelezettség beépítésével kívánja garantálni, amikor előírja, hogy a „gyermekeket megfelelő műsorrend kialakításával kell védeni a számukra nem megfelelő tartalomtól”.²⁶ A Kódex arra is iránymutatást ad, hogy a megfelelő műsorrend milyen körülmények figyelembe vételével alakítható ki. A dokumentum szerint a helyes műsorrend a lehető legtöbb releváns tényező alapján, így a tartalom természete, a közönségben helyet foglaló gyermekek várható száma és kora (figyelembe véve az iskolaidőt, hétvégét és a szünidőt), a műsor kezdete és vége, az adott műsor és az állomás vagy a csatorna természete, illetve egy adott időben és napon a közönség adott csatornával vagy állomással szembeni lehetséges elvárásai mérlegelésével teljesíthető kötelezettség. A műsorrend meghatározásával összefüggésben az Ofcom a Kódex kiskorúak védelme részéhez készített Iránymutatásában külön felhívja a figyelmet egyes tartalomtípusokra.²⁷ Ezek közé tartoznak a családi műsorok, a műsorelőzetesek, a szappanoperák és a „vízválasztó” előtti közönségnek szerkesztett „vízválasztó” utáni műsorok, amely oka abban gyökerezik, hogy ezen műsorok generálták a legtöbb panaszt a szülők és a gyermekek felügyeletét ellátók részéről a 2011-es évben, mert ezek a műsортípusok valójában nem a gyermekeknek készülnek, de mégis jelentős gyermekközönséget vonzanak. Erre tekintettel a műsorszolgáltatóknak kifejezetten ügyelniük kell arra, hogy a tartalom a teljes műsoridő alatt megfeleljen a szabályoknak, még akkor is, ha a műsor a vízválasztó után is folytatódik, de az előtt kezdődött. A megfelelő műsorrend mellett a Kódex egy esetben az akusztikus figyelmeztetés alkalmazását is előírja, amikor rögzíti, hogy - az alábbiakban ismertetésre kerülő - „vízválasztó” (watershed) előtt közvetített műsorok esetén egyértelmű tájékoztatást kell adni azon tartalmakról, amelyek szorongást okozhatnak a gyermekeknek, amennyiben az helyénvaló (a kontextust figyelembe véve).²⁸ Harmadrészt a Kódex egyes, a kiskorúak egészséges fejlődését negatívan befolyásoló tartalmi elemek közvetítését korlátok közé szorítja azzal, hogy az ilyen tartalmi elemek sugárzását szabályozó rendelkezéseibe beépíti a „*made primarily for children*” vagy „*for younger children*” (elsősorban gyermekeknek, fiatal gyermekeknek készült), illetve a „*significant number of children*” (jelentős számú gyermek) kitételeket. Ilyet találunk többek között a kábítószer, dohányzás, alkohol, erőszak és a veszélyes magatartás vagy a paranormális tevékenység közvetítésére vonatkozó rendelkezésekben. Ennek megfelelően például a kábítószerrel való visszaélés vagy a gyermekek által könnyen imitálható szóbeli vagy fizikai erőszak nem jeleníthető meg kifejezetten a gyermekeknek, a fiatalabb gyermekeknek készült műsorokban, hacsak valamilyen komoly szerkesztői indok nem támasztja alá a használatukat.²⁹ Továbbá, például a paranormális tevékenység szórakoztatási célú bemutatása

²⁴ How to use the Code. <http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/how-to/> (2012. 06. 18.)

²⁵ CAREY, Peter et al: *Media Law*. Thomson Reuters, 2010. 245.

²⁶ The Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens. 1.3 Children must also be protected by appropriate scheduling from material that is unsuitable for them. Meaning of „children”: Children are people under the age of fifteen years.

²⁷ Ofcom Guidance. Protecting the Under-Eighteens: Observing the watershed on television and music videos. 4.

²⁸ The Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens. 1.7 For television programmes broadcast before the watershed, or for radio programmes broadcast when children are particularly likely to be listening, clear information about content that may distress some children should be given, if appropriate, to the audience (taking into account the context).

²⁹ The Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens.

1.10 The use of illegal drugs, the abuse of drugs, smoking, solvent abuse and the misuse of alcohol: must not be featured in programmes made primarily for children unless there is strong editorial justification;

sem lehetséges, amennyiben jelentős számú gyermekközönség várható. Az erőszakkal összefüggésben e szabályt messzemenőkéig alátámasztja, hogy mindmáig számos kutatás vizsgálta a médiaerőszak és a serdülők agresszív viselkedését, és ezek pozitív kapcsolatot állapítottak meg a televíziós erőszak és a serdülőkori agresszió között.³⁰

A Kódex kifejezetten a gyermekek védelmét garantálni hivatott eszközök előírása mellett a 18 év alatti kiskorú közönség káros tartalmaktól való megóvását mozdtítja elő a már említett „vízválasztó” tiszteletben tartásának megkövetelésével. A választóvonal 21.00 óra, ami azt jelenti, hogy általánosságban a gyermekek számára nem megfelelő tartalom nem közvetíthető 21.00 és 05.30 között. Ennek lényege abban ragadható meg, hogy a Kódex csak a jelzett időszak előtt engedi az általa a kiskorúakra valószínűleg károsnak vélt tartalmakat közvetíteni. Így például nem közvetíthető a sértő nyelvezet a „vízválasztó” előtt, hacsak azt a kontextus nem indokolja és az ilyen nyelvezet gyakori használatát minden esetben kerülni kell a védett időszakban.³¹ Ennek következtében például egy 21.00 óra után közvetített komédiában elfogadható nyelvezet kivágásra kerülhet, ha az később 18.00-kor kerülne adásba.³²

A Kódex a főszabály szerinti 21.00 órás „vízválasztó” alól mind szigorúbb, mind enyhébb irányban kivételeket fogalmaz meg. Egyrészt, a felnőtteknek szóló szexuális tartalom közvetítése szigorúbb szabályok alá esik, mert e tartalmak erősen szexuális természetű képeket és/vagy nyelvezet tartalmazzanak és közvetítésük elsődleges célja szexuális izgalom keltése vagy szexuális ösztönzés.³³ Az ilyen tartalom csak 22.00 és 05.30 között közvetíthető, de még e szigorúbb időkeret esetén is kizárólag prémium előfizetéses vagy pay per view / éjszakai szolgáltatások tehetik elérhetővé, ha e szolgáltatások kötelező, hozzáférést korlátozó eszközt működtetnek. Másrészt, a kötelező, hozzáférést korlátozó eszközt nem alkalmazó prémium előfizetéses filmszolgáltatásokon a vízválasztó 20.00, de a hozzáférést korlátozó eszközzel védett prémium előfizetéses filmszolgáltatásokon és pay per view szolgáltatásokon nincs „vízválasztó”.³⁴ Látható, hogy a Kódex az erősen szexuális tartalom távoltartása érdekében ezek közvetítését három feltétel együttes megvalósulása esetén engedi, hiszen csak prémium előfizetéses szolgáltatások sugározhatja azt kötelező, hozzáférést korlátozó eszköz alkalmazása esetén és csak az említett éjszakai időszakban. Véleményem szerint mindez valóban képes a kiskorú generációt megvédeni az ilyen tartalomtól több okból is. Egyrészt, maga a szolgáltatás jellege is arra enged követke-

1.12 Violence, whether verbal or physical, that is easily imitable by children in a manner that is harmful or dangerous: must not be featured in programmes made primarily for children unless there is strong editorial justification;

1.27 [...] Paranormal practices which are for entertainment purposes must not be broadcast when significant numbers of children may be expected to be watching, or are particularly likely to be listening. (This rule does not apply to drama, film or comedy.) (See Rules 2.6 to 2.8 in Section Two: Harm and Offence and Rule 4.7 in Section Four: Religion.)

³⁰ J.R. LEVESQUES, Roger: *Adolescent, Media, and the Law*. Oxford, University Press, 2007. 55.

³¹ Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens. 1.16 Offensive language must not be broadcast before the watershed (in the case of television), or when children are particularly likely to be listening (in the case of radio), unless it is justified by the context. In any event, frequent use of such language must be avoided before the watershed.

³² CAREY et al, 2010. 245.

³³ The Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens. 1.18 'Adult sex material' – material that contains images and/or language of a strong sexual nature which is broadcast for the primary purpose of sexual arousal or stimulation.

³⁴ The Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens.

1.4 Television broadcasters must observe the watershed.

Meaning of „the watershed”: The watershed only applies to television. The watershed is at 2100. Material unsuitable for children should not, in general, be shown before 2100 or after 0530.

On premium subscription film services which are not protected as set out in Rule 1.24, the watershed is at 2000. There is no watershed on premium subscription film services or pay per view services which are protected as set out in Rules 1.24 and 1.25 respectively.

tetni, hogy az ilyen szolgáltatást igénybevevő felnőtt nézők nagyobb felelősséget éreznek a tekintetben, hogy „mit engednek az otthonaikba be a képernyőn keresztül”, így aziránt is, hogy a gyermekeik mit néznek. Továbbá, a hozzáférést korlátozó eszköz kötelező működtetése is növeli annak az esélyét, hogy a 18 év alattiak ne nézzenek számukra nem megfelelő műsorokat, hiszen ezen eszközöket például PIN kóddal látják el, amely a felhasználó által nem mozdítható el, és csak a felhatalmazott személynek enged hozzáférést.³⁵ Mindezen túl a késő esti időpont is hozzájárul ahhoz, hogy a fiatal, fiatalabb kiskorúak már ne üljenek a képernyő előtt. Ugyanakkor érthető és támogatható a Kódex enyhébb irányba való elmozdulása is, hiszen a hozzáférést korlátozó eszközt biztosító, előfizetési csatornák esetén helyzetükből adódóan a felnőttek, szülők kezében van a döntés, hogy kiadják-e a gyermekeknek a hozzáféréshez szükséges adatot vagy sem, amellyel később, a nap bármely szakában a kiskorúak esetleg káros, számukra érthetetlen vagy félreérthető tartalommal találják szemben magukat.

A „vízválasztó” mellett a Kódex is szabályozza a klasszifikált filmműsorok közvetítést, amely bemutatásához az alábbi táblázat adhat segítséget.

Szolgáltatástípus	Kategória	Idősáv	Feltétel
minden szolgáltatástípus a pay per view kivételével	BBFC 18-as ³⁶ kategória	21.00 után	
prémium előfizetési	BBFC 15-ös kategóriáig bármely kategória ³⁷	bármikor	20.00 előtt és 05:30 után kötelező, hozzáférést korlátozó eszköz működésével, amelyről minden előfizetőnek egyértelmű tájékoztatást kell adni
pay per view	BBFC 18-ös kategóriáig bármely kategória	bármikor	1. 21.00 előtt és 05:30 után kötelező, hozzáférést korlátozó eszköz működésével, amelyről minden előfizetőnek egyértelmű tájékoztatást adni 2. tájékoztatást kell adni a műsor tartalmáról, amely segíti a felnőtteket annak eldöntésében, hogy megfelelő-e a gyermekek számára
bármely szolgáltatás esetén	BBFC R18-as kategória ³⁸	nem közvetíthető	

2. sz. táblázat: A Broadcasting Code klasszifikációs szabályai

Az Ofcom a klasszifikáció során a British Board of Film Classification (BBFC), azaz az UK klasszifikációs és címkézési rendszereit működtető médiatartalom szabályozó szervre, az általa végzett klasszifikációra hagyatkozik. E szerv küldetése elsősorban a gyermekek megóvása a káros tartalmaktól, illetve a szülők számára annak lehetővé tétele, hogy tájékozott döntést hozzanak a műsorok megtekintésével kapcsolatban. A Kódex a BBFC által klasszifikált filmek közvetítését időkeret közé szorítja, amely esetén tekintettel van a szolgáltatások, a csatornák jellegére. A táblázatból látható, hogy a kiskorúak fejlődését súlyosan károsító tartalomnak minősül az R18-as kategória, amely az AVMSD-ra tekintettel nem jelenhet meg televíziós műsorszolgáltatásban.

³⁵ Ofcom Broadcasting Code, Section One: Protecting the Under-Eighteens. 1.18 Meaning of „mandatory restricted access”: Mandatory restricted access means there is a PIN protected system (or other equivalent protection) which cannot be removed by the user, that restricts access solely to those authorised to view.

³⁶ Kizárólag felnőttek számára készített tartalom.

³⁷ „suitable for all”, „parental guidance”, „suitable only for 12 years or over”, „suitable only for 15 years or over” (mindenki számára megfelelő, szülői iránymutatás, 12 és 15 évesek vagy azon felüliek számára megfelelő kategória)

³⁸ Kizárólag speciális engedéllyel rendelkező mozikban 18 évet betöltött felnőtteknek közvetíthető.

tásokban. A BBFC az olyan műveket sorolja e kategóriába, amelyek felnőttek bevonásával készült, beleegyezésen alapuló szexuális vagy erősen fétis tartalmat mutatnak be, amelyek emiatt csak külön engedéllyel rendelkező filmszínházakban mutathatók be. Továbbá látható, hogy a 18-as, azaz a felnőtteknek szóló műsorok a „hagyományos” csatornákon csak 21.00 után, azaz a „vízválasztót” követően közvetíthetők, természetesen a védett időszak kezdetéig, 05.30-ig, hiszen a Kódex maga mondja ki, hogy a jelzett időpontok között, napközben nem sugározható a gyermekek számára nem megfelelő tartalom. Végül megállapítható, hogy a Kódex az időszávot csak a felnőtteknek szóló kategória és a „hagyományos” szolgáltatások esetén alkalmazza főszabály szerint, tekintve, hogy abban az esetben, ha a prémium előfizetéses és a pay per view szolgáltatásokon működik a már említett és a kiskorúak védelmét valóban biztosítani képes hozzáférést korlátozó eszköz, akkor bármikor közvetíthetik a számukra engedélyezett filmeket.

Összegzés

A hazai és az Egyesült Királyság-beli szabályok ismertetéséből több következtetés levonható a szabályozás mikéntjére és a kiskorúak lineáris médiaszolgáltatásokkal szembeni védelme érdekében alkalmazott eszközökre.

Míg hazánkban a klasszifikáció és az AVMSD által javasolt eszközök mindegyikére az Mttv. tartalmazza a keretszabályokat és a Médiatanács „csak” a kötelező erővel nem bíró Ajánlásával igyekszik segíteni a médiaszolgáltatókat a tartalom-besorolás, az akusztikus és optikai figyelmeztetés gyakorlati megvalósítása tekintetében és ezzel előmozdítani a kiskorúak védelmét, addig az UK-ban törvényi szinten kizárólag a szabályozó hatóság, az Ofcom felhatalmazása került megfogalmazásra. Maga az Ofcom a bemutatott Kódexében fekteti le a kiskorúak, illetve a gyermekek védelmét szolgáló rendelkezéseket, és a Kódex kötelező erővel bír a műsorszolgáltatókra.

Ami a kiskorúak védelme érdekében alkalmazott eszközöket illeti, a következők érdemelnek említést. Mindenképp előremutató, hogy az Ofcom a BBFC által alkalmazott klasszifikációra hagyatkozik és „nem adja a szolgáltatók kezébe” e feladatot, hiszen hazánkban véleményem szerint többnyire ezzel magyarázható a besorolással kapcsolatban felmerülő számos panasz, amely a kiskorúak káros tartalmakkal szembeni védelmét csorbítja. Továbbá, figyelemre méltó, hogy az Ofcom a gyermekeket külön is védi a megfelelő műsorrend kialakításával, korlátozva a kifejezetten gyermekeknek szánt műsorokban a káros tartalmak megjelenítését. Végül az UK-beli szabályok pozitívuma, hogy igen részletesen meghatározza a valószínűleg ártalmas tartalmakat és behatárolja azok 21:00 előtti közvetítését, illetve a filmműsorok sugárzását is, amelyet még a fogyasztók által külön előfizetéssel igénybeveendő szolgáltatásoknál is a kötelező, hozzáférést korlátozó eszköz alkalmazása esetén tesz lehetővé azon időszakban, amikor a fiatal generáció valószínűleg a képernyő előtt tartózkodhat.

ESZTER BAKOS

Protecting minors against linear audiovisual media services
in Hungary and United Kingdoms

(Summary)

Protecting minors shall be provided all time by adults, smaller and bigger communities living surrounding children since the base of a healthy society is the young generation whose appropriate development is ensured. In fact, children's rights are realized or can be damaged in sector specific legal relationships.

Taking into account of mentioned above, present Paper focuses on tools to protect children from linear audiovisual media services and aims to describe how the European Union and two Member States try to ensure minors protection against television broadcasting. Nowadays, classifying media contents with selecting the time of broadcast, the acoustic and optical warning themselves do not ensure minors prevention from harmful media contents because of several reasons. This way, the main question is that I try to answer in my Paper, how regulators can ensure the most effective protection for minors against television broadcasting.

By comparing national rules several inferences can be stated related to regulatory methods and child-protective tools. This Paper was led to conclusion that UK prevents minors from harmful TV content elements more effectively.